

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ПРАВА ДЕТЕТА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

март 2009. - март 2012.

ОСНИВАЊЕ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ПРАВА ДЕТЕТА

Положај деце у Србији, који већ годинама карактерише значајан пад наталитета и све веће старење нације, повећање стопе сиромаштва деце, диспаритети и неостваривање једнаких могућности за многу децу, подстакла је Народну скупштину да у средиште свога рада постави децу успостављањем посебног тела које ће континуирано водити рачуна о њиховим правима. После потписивања Меморандума о разумевању између Народне скупштине Републике Србије и Дечјег фонда Уједињених нација (УНИЦЕФ) 19. новембра 2008. године, на седници Одбора за смањење сиромаштва одржаној 9. марта 2009. године, основана је скупштинска Радна група за права детета.

Радна група састоји се од 19 чланова. Радном групом председава председница Скупштине, а чланови су свих шест потпредседника Скупштине, председници Одбора за рад, борачка и социјална питања и Одбора за смањење сиромаштва, као и по један посланик из сваке посланичке групе. УНИЦЕФ је стратешки партнер и активно учествује у раду Радне групе.

Овај високи састав Радне групе показује да у Скупштини постоји политички консензус по питању деце, и да су се све политичке партије сагласиле да су заштита и остваривања права детета од изузетног значаја и да морају имати приоритет у Скупштини. Састав Радне групе уједно одражава и различитост професија, што је допринело да се постигну завидни резултати током трогодишњег рада.

ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА РАДНЕ ГРУПЕ

Усвајањем новог Пословника о раду Народне скупштине јула 2010. године, Радна група је институционализована у Одбор за права детета који ће бити формиран у новом скупштинском сазиву.

На основу чл. 47 Пословника, састав Одбора је остао на истом највишем нивоу - председава му председник Скупштине, а чланови су сви потпредседници, представници свих посланичких група у Народној скупштини, као и председник новог Одбора за рад, социјална питања, друштвену укљученост и смањење сиромаштва.

Чл. 67 Пословника утврђује надлежност Одбора, који се не разликује много од надлежности Радне групе и састоји се у:

- разматрању предлога закона с аспекта заштите права детета;
- праћењу спровођења и примене закона и других аката који уређују положај и заштиту права детета;
- вршењу провере усклађивања националног законодавства с међународним стандардима везаним за права детета;
- сарадњи са националним и међународним институцијама и телима као и локалним органима власти;
- иницирању измена и допуна прописа и предлагању доношења одређених аката и предузимању мера заштите права детета;
- промовисању права детета;
- разматрању других питања од значаја за права детета; и
- обављању других послова у складу са законом и Пословником.

ДЕЛОВАЊЕ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ПРАВА ДЕТЕТА И ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ

Радна Група је свој рад, са дефинисаним активностима и прецизним временским оквиром за њихову реализацију, усмерила на то да се права детета уграде у све три основне функције Скупштине – законодавну, надзорну и представничку.

Захваљујући постојању политичког консензуса и велике посвећености чланова Радне групе, током протекле три године постигнути су значајни резултати, а Радна група за права детета постала је незаобилазни партнер многих институција и организација.

1. Редовни састанци Радне групе

Ово тело се састајало двомесечно и том приликом разматрана су актуелна питања и дефинисане специфичне активности за наредни период. Састанцима су, по потреби, присуствовали представници релевантних министарстава, независних тела и невладиних организација, као и стручњаци ради подношења извештаја и/или предлагања појединих закона од значаја за децу, размене информација, представљања примера добре праксе или указивања на проблеме у одређеним областима.

Неким састанцима су присуствовала и деца и адолесценти, који су у разговору са посланицима о појединим питањима од значаја за њихов живот и одрастање помогли да се унапреди знање чланова Радне групе у тој области. Тако су Скупштину посетила деца из пет градова у Србији која су укључена у тимове Локалних планова акције за децу у својим општинама и у програм „Школа без насиља“. Ученици средњих школа из Лесковца су

посланицима представили рад ђачких парламената и дискутовали о начинима побољшања рада ових школских тела.

Поједине седнице биле су тематски одређене. Тако је четрнаеста седница, одржана октобра 2011. године, уприличена поводом обележавања међународног дана Ретовог синдрома (неуроразвојног поремећаја који спада у ретке болести а јавља се код девојчица након друге године живота).

2. Подизање нивоа знања о правима детета

У циљу редовног информисања о ситуацији деце у Србији, учињеном напретку и кључним питањима преосталим да се реше да би се унапредио положај деце, посебно оне која су искључена и маргинализована, Радна група је организовала и узимала учешће на семинарима, конференцијама и јавним слушањима о актуелним темама.

Семинари и конференције

Први семинар о *Закључним разматрањима и препорукама Комитета УН за права детета Влади Републике Србије* организован је непосредно након оснивања Радне групе, у априлу 2009. године. На семинару су се чланови Радне групе детаљно упознали са садржајем Конвенције УН о правима детета и надзорним механизмима који су њом успостављени, као и са обавезама државе и стањем дечјих права у Србији. Ово знање допринело је формулисању Плана рада Радне групе у приоритетним областима деловања. Потом су уследили следећи семинари и конференције:

- *Деца и сиромаштво: глобални контекст, национални напори и локална решења* (октобар 2009, у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике, ТАИЕХ одељења Европске комисије и УНИЦЕФ-ом);
- *Израда Закона о правима детета* (мај 2010, у организацији Заштитника грађана уз подршку УНИЦЕФ-а);
- *Израда нацрта Пословника Народне скупштине Републике Србије* (јун 2010, у сарадњи са УН агенцијама УНИЦЕФ и УНДП, и међународним организацијама Савет Европе, ОЕБС, Национални демократски институт - НДИ, УСАИД - Пројекат расподеле власти);
- *Деца у медијском огледалу - конференција о етичности извештавања о деци у водећим медијима у Србији* (новембар 2010, у организацији УНИЦЕФ-а);
- *Улога парламента и парламентарца у креирању одговарајућег одговора на ХИВ и сиду* (децембар 2010, у сарадњи са Интерпарламентарном унијом и УНАИДС-ом);

- *Реформа система социјалне заштите и социјална инклузија деце са инвалидитетом* (октобар 2011, у сарадњи са УНИЦЕФ-ом);
- *Представљање Преднацрта закона о правима детета* (децембар 2011, у организацији Заштитника грађана);
- *Истраживање о стању и положају деце и жена у Србији - МИЦС 4* (децембар 2011, у сарадњи са Републичким заводом за статистику и УНИЦЕФ-ом).

Јавна слушања

Радна група је, самостално или у сарадњи са релевантним партнерима, организовала јавна слушања да би обезбедила да њени чланови добију додатне информације и податке на основу којих касније врше анализе и доносе одлуке засноване на чињеницама добијеним из различитих извора. Током трогодишњег рада, организована су следећа јавна слушања:

- *Предлог закона о социјалном становању* (мај 2009);
- *Здравствено образовање у школама* (децембар 2010);
- *Теме од значаја за израду Закона о Народној скупштини и предлога Пословник о раду* (јун 2010);
- *Успостављање одрживог дијалога о јавним политикама за децу између организација грађанског друштва за децу, државних институција и ЕУ* (мај 2011);
- *Здравствена заштита адолесцената у светлу нових законских одредби* (октобар 2011);
- *Извештај Радне групе о спровођењу Закона о основама образовања и васпитања у сегменту инклузије* (децембар 2011).

На јавним слушањима учествовали су сви релевантни актери у држави - народни посланици, представници релевантних министарстава, државних институција и невладиног сектора, домаћи и страни стручњаци, представници међународних организација, деца и адолесценти.

Публикације

Уз подршку УНИЦЕФ-а, Радна група је издала први парламентарни приручник за посланике о „*Остваривању права деце са инвалидитетом*“ који садржи опсежне

информације и детаљна упутства народним посланицима како конкретно могу да делују да би унапредили положај ове деце у Србији.

3. Законодавне активности

У оквиру својих законодавних активности које подразумевају доношење закона којима се унапређује и развија систем заштите права и положаја деце, Радна група је пратила подношење предлога закона и издвајала оне који су најрелевантнији за децу. Предлози су детаљно анализирани из перспективе права детета, а по потреби су припремани амандмани на поједина законска решења у циљу побољшања законског текста. Чланови Радне групе користили су различите методе рада:

Анализа законодавства из перспективе права детета

Уз подршку УНИЦЕФ-а, направљена је свеобухватна анализа законодавства Републике Србије из перспективе права детета која даје преглед најзначајнијих прописа, и истовремено служи као водич у даљим законодавним активностима Радне групе, посебно у односу на одредбе које нису у складу с начелима Конвенције о правима детета и другим међународним стандардима у области заштите деце. Анализа се периодично ажурирала, а последњи пут је то учињено децембра 2011. године.

Радна група је анализирала и дала свој допринос побољшањем законских решења за велики број закона који се непосредно или посредно односе на децу:

- *Закон о социјалном становању;*
- *Закон о изменама и допунама Закона о избеглицама;*
- *Закон о Народној скупштини и Пословник Народне скупштине;*
- *Закон о основама система образовања и васпитања;*
- *Закон о изменама и допунама Закона основама система образовања и васпитања;*
- *Закон о предшколском образовању и васпитању;*
- *Закон о социјалној заштити;*
- *Закон о младима;*
- *Закон о волонтирању;*

- *Закон о изменама и допунама Закона о здравственој заштити и Закона о изменама и допунама Закона о здравственом осигурању.*

Урађена је и анализа предлога *Закона о основном образовању и васпитању* и *Закона о средњем образовању и васпитању* који су поднети Скупштини на усвајање.

Дискусије о предлогу закона са ресорним министарствима

Радна група је позивала највише представнике релевантних министарстава да представе нацрте закона и размене мишљења и идеје с члановима Радне групе за евентуалне измене коначног текста закона. Овај метод коришћен је за „велике“ законе, односно нова законска решења, попут Закона о основама система образовања и васпитања и његових измена и допуна, Закона о предшколском образовању и васпитању, измена и допуна Закона о избеглицама, Закона о социјалној заштити, Закона о здравственој заштити.

Подношење амандмана

Радна група није имала овлашћење да подноси амандмане на законске текстове, па су заједнички договорене текстове амандмана подносили поједини чланови кроз ресорне Одборе. На овај начин, на пример, поднесен је амандман на чл. 10 Закона о социјалном становању, који је и усвојен. Овај амандман је изузетно значајан јер критеријуми проширују могућности за децу која су дефинисана као посебно економски угрожена и захтевају нарочиту пажњу државе.

Учествовање у комисијама за израду нацрта закона

У недостатку годишњег плана о припреми и усвајању закона, Радна група је успоставила блиску сарадњу са ресорним министарствима, што је условило и позив за именовање члана Радне групе за права детета за члана Консултативне групе за израду Закона о младима. На овај начин, отворен је простор за чланове Радне групе да узимају учешће и дају свој допринос и у писању нацрта законских текстова.

Учествовање у јавним расправама о преднацртима закона

Чланови Радне групе активно су учествовали у јавној дискусији о тексту Преднацрта свеобухватног Закона о деци у организацији Заштитника грађана, на којем су дали конструктивне предлоге за унапређење текста.

Анализа буџета

Годишњи План рада Радне групе предвиђао је и анализу предлога националног буџета из перспективе права детета, са фокусом на оне породице са децом које су најсиромашније и најосетљивије на сиромаштво.

У Србији, међутим, још увек нема могућности да се буџет прати по програмској основи, иако се већ неколико година ради на променама које ће омогућити праћење издвајања за одређене програме и популационе групе. Лобирање за адекватне промене у припреми буџета који ће омогућити такво праћење могао би да буде један од приоритета у наредном периоду.

4. НАДЗОРНЕ АКТИВНОСТИ

Схватајући да је надзор веома важан да би се повећала одговорност извршне власти према деци, посебно оној која су најрањивија, Радна група је усмерила посебну пажњу на јачање своје надзорне функције.

Прва анализа односила се на имплементацију Породичног закона у сегменту рада социјалних служби када је у питању насиље над децом. Опсежан извештај о спровођењу и ефектима примене овог Закона завршен је 2010. године на основу података добијених од центара за социјални рад, цивилног сектора и директно са терена.

Систематска примена надзорне функције, међутим, започела је тек 2011. године у циљу остваривања неопходне међусекторске сарадње и евентуалног обезбеђења додатних буџетских издвајања.

Током надзора, коришћене су различите расположиве парламентарне методе као, на пример, постављање парламентарних питања представницима извршне власти о финансирању и успостављању услуга за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Радна група је исте године урадила и процену напретка инклузије у образовању. Уз помоћ УНИЦЕФ-а, направљена је методологија рада која је подразумевала детаљне упитнике за рад на терену, као и успостављање сарадње са Министарством просвете, Заштитником грађана и Националним просветним саветом, од којих су добијени извештаји о примени закона у овом сегменту. Чланови Радне групе самостално су обишли одабране школе и разговарали са школским стручним тимовима, наставницима и директорима, али и са представницима локалне самоуправе задуженим за рад Интерресорних комисија. Извештај Радне групе о спровођењу Закона о основама система образовања и васпитања у сегменту инклузије настао је укрштањем налаза независних анализа. Представљен је на јавном „контролном“ слушању у Скупштини на којем су дефинисане јасне препоруке за ресорна министарства за њихово даље деловање у циљу унапређења спровођења закона. Акцент је стављен на неопходност побољшања међусекторске сарадње и обезбеђење додатних буџетских средстава како би се обезбедила пуна инклузија најугроженије деце у школски систем.

Коначно, Радна група је прво скупштинско тело које је разматрало Редован годишњи извештај Заштитника грађана из 2010. у сегменту који се односи на децу. Разматрање овог извештаја дало је додатни подстицај Радној групи да ојача своју надзорну функцију.

5. ПРЕДСТАВНИЧКЕ АКТИВНОСТИ

У циљу детаљнијег упознавања са ситуацијом на терену везано за стање права детета, као и неопходним мерама које треба предузети да би се унапредио положај деце, Радна група је започела обилазак локалних самоуправа у сарадњи са Националним саветом за права детета Владе Републике Србије и УНИЦЕФ-ом. Прве године свог постојања, 2009, посетили су општину Пирот која је напредовала у системичнијем раду на заштити права детета спровођењем Локалног плана акције за децу. Следеће, 2010. године, уприличена је посета општини Лесковац која нема Локални план за децу. Током посета, обављени су разговори са представницима градске управе, сектора социјалне, здравствене заштите и образовања, као и невладиног сектора, а вођен је и дијалог са децом и адолесцентима који су народним посланицима представили ситуацију у својим општинама из своје перспективе.

Делегација Радне групе је 2010. године у Новом Саду уприличила сусрет са ученицима и представницима ђачких парламената из две средње школе које су укључене у програм „Школа без насиља“. Циљ посете био је да се посланици детаљније упознају са проблемом насиља над и међу младима у њиховим школама, са ученичким виђењима узрока насиља, активностима које се предузимају у оквиру програма „Школа без насиља“, постигнутим резултатима, али и проблемима са којима се млади суочавају.

Сусрети са децом у њиховим општинама био је важан аспект рада Радне групе, и имао је двоструки циљ – на једној страни да се деца информишу о постојању, мандату и раду Радне групе, и са друге стране, да народни посланици добију непосредну информацију о проблемима са којима се деца суочавају и њиховим виђењем начина за решавање тих проблема.

Поред сусрета са децом и младима у општинама у којима живе, организоване су и посете деце Скупштини. Сусрети су били тематски одређени - насиље у школи, злоупотреба психоактивних супстанци, образовање, улога и рад школских парламената.

6. УСПОСТАВЉАЊЕ ПАРТНЕРСТАВА

Свесна да је успостављање чврстог партнерског односа са независним телима за праћење људских права и са организацијама цивилног друштва од великог значаја за стварање критичне масе актера који могу да захтевају боље услове за најугроженију децу и допринесу да се глас деце боље чује, Радна група је успоставила конструктивну сарадњу са Заштитником грађана и започела систематско укључивање невладиних организација у свој рад.

Напредак у овом сегменту је евидентан, али захтева даљи рад на јачању постојећих и успостављању нових партнерства.

7. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Током три године свог постојања и рада, Чланови Радне групе су учествовали на важним међународним форумима, где су размењивали искуства, стицали увид у добре праксе везане за парламентарни рад на правима детета и успоставили значајне контакте и сарадњу са колегама парламентарцима.

Непосредно након потписивања Меморандума о сарадњи са УНИЦЕФ-ом и пре формалног успостављања Радне групе за права детета, народни посланици су учествовали у раду регионалне конференције *„Развијање заштитног оквира за децу: улога народних посланика у спречавању и реаговању на сексуално искоришћавање деце и адолесцената“*. Ова конференција је одржана у парламенту Албаније децембра 2008. године, у организацији Интерпарламентарне уније и УНИЦЕФ-а.

Већ 2010. године, делегација Радне групе представила је свој рад и стечена искуства на дводневној конференцији у македонском Собрању на тему *„Улога парламента у надгледању и промовисању права деце“*.

Исте године, уприличена је и посета Комисији за права деце немачког Бундестага, где су се чланови Радне групе упознали са дугогодишњим радом овог тела, представили свој рад и своја постигнућа и разменили искуства са немачким колегама.

Наредна, 2011. година, обележена је учешћем на два значајна скупа у организацији Интерпарламентарне уније и УНИЦЕФ-а на глобалном и регионалном нивоу:

Председавајућа Радне групе за права детета и председница Народне скупштине Републике Србије била је један од главних говорника на панелу *„Достизање Миленијумских циљева развоја кроз једнакост за децу“* организованом током годишње конференцији Интерпарламентарне уније у Панами.

Делегација Радне групе учествовала је на регионалној конференцији *„Претворити децја права у реалност за децу“* у Јерменији у организацији Интерпарламентарне уније и УНИЦЕФ-а, где је искуство Народне скупштине на питањима промовисања и заштите права детета послужило као пример добре праксе другим парламентима у региону. Чланови делегације дали су свој допринос и изради завршног документа ове конференције.

Значајан допринос дат је и раду конференције Савета Европе на тему *„Зауставимо сексуално насиље над децом“* у Загребу. Након конференције, Радна група је промовисала кампању Савета Европе о заштити деце од сексуалне експлоатације и сексуалног злостављања на вебсајту Народне скупштине.